

ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ ТА ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

О. В. Мельник

студентка 4 курсу, група ОА-42, навчально-науковий інститут економіки, менеджменту і права

Науковий керівник – к.е.н., доц. О. О. Осадча

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Проведено теоретичний аналіз визначення соціального капіталу, проаналізовано його характеристики та структуру. Розроблено теоретико-організаційні положення порядку формування інтегрованої звітності на основі конвергенції бухгалтерської звітності та соціальної, що задовольняє потреби користувачів інформацією про людський капітал підприємства.

Ключові слова: соціальний капітал, інтегрована звітність, фінансова звітність, соціальна звітність.

Проведен теоретический анализ определения социального капитала, проанализированы его характеристики и структуру. Разработаны теоретико-организационные положения порядка формирования интегрированной отчетности на основе конвергенции бухгалтерской отчетности и социальной, что удовлетворяет потребности пользователей информации о человеческом капитале предприятия.

Ключевые слова: социальный капитал, интегрированная отчетность, финансовая отчетность, социальная отчетность.

The theoretical analysis of the definition of social capital, it is analyzed the characteristics and structure. Theoretical and organizational position of creating an integrated manner statements based on accounting convergence and social satisfying user needs information on the human capital of the company.

Keywords: social capital, integrated reporting, financial reporting, social reporting.

Соціальний капітал перетворився нині в «модний тренд», який все частіше використовується в наукових дослідженнях і політичній сфері суспільного життя в багатьох країнах світу. Соціальний капітал створюється, коли змінюються взаємовідносини між особистостями з метою сприяти виробничій діяльності.

Фізичний капітал можна фізично відчутти, тому що він уречевлений, людський ж капітал не такий явний, оскільки він втілюється в навичках і знаннях, а соціальний капітал ще менш відчутний через те, що він втілюється у взаємовідносинах. Тому актуальним є аналіз характеристик і структури соціального капіталу, чинників прискорення його накопичення в суспільстві у процесі розбудови соціальної держави в Україні. На відміну від інших форм інтелектуального капіталу соціальний капітал неможливо одержати як віддачу від того або іншого раціонального вкладення. Разом з тим постає необхідність виявити шляхи оприлюднення інформації про людський капітал та визначити роль звітності в процесах інформування суспільства як основи розробки рекомендацій з інтеграції бухгалтерської та соціальної звітності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання відображення соціальної діяльності у звітності неодноразово розглядалося у працях вітчизняних вчених. Серед яких варто виділити: Жиглей І.В., Грицишин Д.О., Дикий А.П. [1], Давидюк Т.В. [2], Костирко Р.О., Лісничка Т.В. [3], Черних О.В. [5], Юрченко О.В. та ін. У цих роботах більше уваги присвячено важливості відображення соціальної відповідальності у звітності, разом з тим відсутній єдиний підхід щодо вирішення цієї проблеми. З огляду на таке виникає потреба у дослідженні наявних методик формування соціальної звітності.

Зважаючи на вище зазначене **метою** даної статті є дослідження особливостей відображення соціального капіталу у звітності суб'єктів господарської діяльності. Відповідно до поставленої мети виокремимо **завдання** нашого дослідження:

- 1) розглянути теоретичний зміст концепції «соціальний капітал», виділити історичні етапи її генезису та розвитку;
- 2) дослідити поняття інтегрованої звітності;
- 3) визначити особливості формування інформації про соціальний капітал в інтегрованій звітності.

Концепція соціального капіталу є визначеною науковою категорією, яка має свій історичний генезис, етапи розвитку широко використовується в сучасній науці. Соціальний капітал на практиці є нематеріальною формою капіталу, ресурсом, якому притаманні такі властивості, як: здатність до конвертації; соціальна обумовленість його природи і базування на взаєминах; неможливість приналежності цього виду капіталу окремому індивідууму, оскільки він акумулюється і реалізується в соціальних мережах (групах, колах знайомих, друзів, близьких і т.п.).

Вивчення наукових джерел, в яких через історичну призму висвітлюються ідеї, думки і мислителів минулого і сучасні погляди на концепцію соціального капіталу, дозволило виділити за смисловим критерієм такі два історичних етапи генезису і розвитку:

- перший етап (XVIII ст. - початок 80-х рр. XX ст.) – створення передумов для виникнення концепції соціального капіталу, в якому відбувалося накопичення відповідних уявлень, ідей, думок;
- другий етап (початок 1980-х - по теперішній час) – становлення і розвиток концепції соціального капіталу, який характеризується формуванням з накопичених на першому етапі наукових думок і знань положень даної концепції завдяки працям і публікаціям західних вчених і дослідників у галузі соціології, політології та економіки.

В основу управління людським капіталом покладено дані фінансової, внутрішньої бухгалтерської (управлінської) звітності та звітності у сфері стійкого розвитку (в частині показників соціальної результативності) підприємства, що передбачає:

- 1) формування моделі оцінки стійкого розвитку на основі соціальної відповідальності, що містить три складові: економічну, екологічну та соціальну, при цьому вага кожної складової стійкого розвитку повинна бути визначена з урахуванням оцінки її потенціалів;
- 2) прогнозування розвитку підприємства в умовах реалізації соціально-відповідального ведення бізнесу. Акумуляція, збір і аналіз інформації про людський капітал на рівні бухгалтерського обліку дають можливість прогнозувати різні шляхи досягнення ефекту стійкого розвитку залежно від можливих змін ситуації і вибору дій;
- 3) організація процесу формування інтегрованого звіту та визначення параметрів розкриття інформації про людський капітал підприємства з урахуванням завдань соціальної політики підприємства. Слід координувати кількість показників з матрицею умов доцільності соціально відповідального бізнесу відповідного періоду.

Бухгалтерська звітність на підприємствах різних організаційно-правових форм всіх сфер і галузей розвивається у напрямі її інтеграції зі звітністю у сфері стійкого розвитку з урахуванням соціально-економічного розвитку суспільства.

Вітчизняні підприємства вже працюють у напрямі повної інтеграції, публікуючи єдиний річний звіт, присвячений всім складовим результативності, – традиційною фінансовою та соціальною звітністю. Фінансова звітність і звітність у сфері стійкого розвитку виконують інформаційну функцію, тому здатні взаємно збагатити одна одну. Сучасна фінансова звітність – це комплекс інформації, що розкриває підсумки діяльності підприємства за спектром напрямів, який може бути доповнений показниками людського капіталу у відповідь на запит користувачів інформації в зв'язку з поширенням парадигми управління людським капіталом.

Останнім часом все більшого поширення набули дослідження щодо доцільності введення інтегрованої звітності. Тобто звітності, яка б відображала показники фінансової та нефінансової діяльності.

Практична користь від інформації про людський капітал, відображеної в інтегрованому звіті тісно пов'язана з тим, чи дозволяють терміни її розкриття зацікавленим сторонам ефективно інтегрувати її в процес ухвалення рішень. Своєчасність складання відноситься як до регулярності звітності, також як і до періоду між випуском звіту і реальними подіями, описаними в ньому.

Існують дві основні причини впровадження інтегрованої звітності. Перша полягає в тому, що такий вид звітності є ключовим елементом ухвалення стратегії стійкого розвитку, завдяки розкриттю можливостей і ризиків, що є необхідним для підтвердження стійкості розвитку суспільства. Друга причина полягає в тому, що інтегрована звітність дозволяє донести до зацікавлених сторін інформацію про посилення корпоративного розкриття і прозорості діяльності підприємства [2].

Інформація про людський капітал, відображена у інтегрованому звіті може бути виражена докладними кількісними даними та доповнена якісними описами. Характеристики, що визначають точність інформації, залежать від її характеру і користувачів. Наприклад, точність якісної інформації в значній мірі залежить від ясності викладу, наявності необхідних подробиць і об'єктивності уявлення у вибраних межах звіту. Точність кількісної інформації може залежати від конкретних методів, використаних для збору, узагальнення і аналізу даних. Конкретний поріг, що визначає необхідний ступінь точності, частково залежить і від передбачуваного напрямку використання інформації про людський капітал.

Підприємства, що здійснюють нефінансове звітування, при розкритті соціальної результативності, значну увагу приділяють формуванню інформації про розвиток людського капіталу, більшість з них подає опис або хоча б згадку про участь своїх працівників у різноманітних тренінгах і програмах підвищення кваліфікації; інформацію про різноманітні соціальні вигоди для працівників; у багатьох розроблена і прийнята об'єктивна система оцінки ефективності роботи та мотивації персоналу. Інформація про людський капітал, виражена в грошових одиницях (витрати на підвищення професійного рівня, вартість освітніх послуг, тренінгів) безумовно чинить вплив на визначення кінцевого фінансового результату. Представлення нефінансової інформації щодо соціального капіталу у звітності несе певні вигоди для підприємства: формування довіри до підприємств з боку різних груп впливу, зокрема, для її працівників така звітність є значним стимулом і доказом статусності роботи, роз'яснює соціальну вагу їх роботи; сприяння формуванню іміджу відповідального роботодавця серед молодих спеціалістів.

Однак, незважаючи на переваги інтегрованої звітності, на сьогодні відсутні конкретні рекомендації щодо її складання. Також залишається незрозумілим, що передбачатиме собою інтегрована звітність. Тобто, чи буде це доповнення наявних форм фінансової звітності, чи перенесення фінансових показників у звітність з відображення соціальної відповідальності.

На сьогодні виділяють три основні форми нефінансової звітності:

- Звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору

- Звіт зі сталого розвитку, підготованого за вимогами системи GRI (Глобальної ініціативи зі звітності)

- Окремий соціальний звіт за показниками, які самостійно визначаються компанією.

Наявність нефінансової звітності поряд із фінансовою дозволяє зацікавленим особам отримувати інформацію про соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії в комплексі з інформацією про економічні результати. Це дозволяє ефективно оцінювати ризики бізнесу (зокрема довгострокові), що стає важливим фактором оцінки діяльності компаній з боку акціонерів, інвесторів та кредиторів.

Вигоди, які отримує компанія від надання соціальної звітності:

- корпоративний соціальний звіт діє як рекламна акція, сприяючи покращенню репутації компанії в очах суспільства, що стимулює попит на товари набагато суттєвіше, ніж традиційні звичайні рекламні кампанії;

- отримання «зустрічних» пропозицій від громадських організацій та благодійних фондів, які дозволяють компанії відібрати ті ідеї та програми, які принесуть максимальний сукупний результат – як для суспільства, так і для самої компанії.

Нефінансова звітність в Україні значно відстає за своїм поширенням від інших країн і має значний потенціал для розвитку.

Зважаючи на недовгу історію нефінансового звітування українські компанії обережно підходять до розкриття інформації про нефінансові аспекти своєї діяльності. Звіти значно відрізняються як за обсягом наданої інформації, так і за глибиною розкриття інформації.

Найпоширенішими аспектами нефінансового звітування в Україні є: умови праці та розвиток людського капіталу, збереження і відтворення довкілля, доброчинність і благодійництво, співпраця з місцевими громадами.

Висновки. Одним з найважливіших джерел, що використовується при оцінці людського капіталу та ухваленні рішень щодо його формування, використання і відтворення, є звітність. Відкритою залишається проблема форми та змісту звітності підприємства, а також можливості її сприйняття та інтерпретації користувачами інформації. Обґрунтована методологічна єдність звітності в сфері стійкого розвитку (в частині соціальної складової) та бухгалтерської (фінансової та управлінської) звітності, розроблено порядок формування інтегрованої звітності шляхом її конвергенції, що забезпечує розширення інформаційної місткості бухгалтерських даних, підвищує ефективність прийнятих управлінських рішень щодо витрат на формування, використання та відтворення людського капіталу суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Грицишин Д.О. Соціальна та екологічна діяльність підприємств: напрями розкриття бухгалтерської інформації / Д.О. Грицишин, А.П. Дикий // Вісник ЖДТУ. – 2011. - №1 (55). 2. Давидюк Т.В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів / Т.В. Давидюк // Економіка: реалії часу. – 2012. 3. Костирко Р.О. Інтегрована звітність – інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства / Р.О. Костирко, Т.В. Лісничка // Економіка Менеджмент Підприємництва. – 2012. - № 24 (I). 4. Королюк Н.М. Історичні аспекти бухгалтерського обліку людського капіталу / Н.М. Королюк // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2006. – № 4 (38). – С. 104-111 5. Черних О.В. Соціальний звіт як інструмент управління соціальною відповідальністю компанії / О.В. Черних // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2011. – С. 203-205.